

140 ГОДИНИ ДЪРЖАВНА СТАТИСТИКА В БЪЛГАРИЯ

*Богдан Богданов**

През 2020 г. българската държавна статистика навършва 140 години от своето съществуване. Преди век и четири десетилетия фундаментите на българската статистика като теория и практика се създават от група интелектуалци непосредствено след Руско-турската освободителна война. Още тогава те са наясно, че статистическите изследвания са **„неизбежната необходима основа за науката и държавата“**. Още тогава се поставя и акцент върху достоверността на статистическите данни и тяхната вероятност за близост до действителността.¹ Това е тема особено чувствителна през годините и до днес. Статистическите данни имат своя особеност, изразяваща се в обстоятелството, че това са числа, които съществено се различават от числата в математиката. Те са резултат от статистическите изследвания и са придружени с известни грешки². По принцип грешките са неизбежни, но от компетентността, знанията и контрола на статистиците зависи техният размер. Това, от своя страна, предопределя качеството и обществената значимост на статистическите данни, когато се използват за аналитични цели. Тази особеност на статистическите числа в теорията и практиката се представя с понятието „оценки“ на показатели, параметризиращи изучаваните явления и процеси - резултати от статистическите изследвания.

* Д-р, заместник-председател на Националния статистически институт; e-mail: VBogdanov@nsi.bg.

¹ Тези постановки са формулирани по-късно в програмна статия, публикувана в първата книжка на „Тримесечно списание на Главната дирекция на статистиката“ от 1929 година.

² В представителните извадкови изследвания това са стохастичните грешки, а в изчерпателните статистически изследвания - грешките на регистрация.

Една от водещите задачи на статистиците е да популяризират статистиката като теория и практика. По този начин те култивират статистическо мислене в публичното пространство и техният труд става по-значим за потребителите. За осъществяването на тези цели следва да се изпълнят три основни задачи, които все още не са постигнати в необходимата степен, пълнота и обем:

- Въвеждане на по-добра и въздействаща политика с водещата роля на медиатори, които могат да открият съществени акценти в работата на статистиците с ясното послание, че успехите на статистическите изследвания **не зависят само и единствено от работата на статистиците, но и от гражданската позиция и отговорност на респондентите/потребителите** (всички те представляват целокупното българско население, живеещо на територията на страната);
- Определяне на резултатите от статистическите изследвания като **данни, за които статистиците имат неопровержими доказателства, че са достоверни**. Това е парадигма, която се създава чрез кохезията между знанията и тяхната реализация в неоспорими аргументи за действителността;
- Очертаване на **ясни граници за доверието** на населението в държавните институции **и в статистиката**, която е част от тях. Това е израз на отношението към страната и принадлежност към обществото.

През всичките години на своето съществуване от създаването си досега българската статистика притежава статута на институция, която **утвърждава и съхранява държавността** на страната. С числата от своите изследвания тя дава на всички правителства необходимата **информация за управлението на държавата**. С числата от своите изследвания националната статистика **поставя България на картата на света**. В продължение на 140 години показва историческото ѝ развитие на страниците на стотици публикации, издадени освен на български език и на други езици.

Повече от столетие няколко поколения статистици създават информацията за обществото, съзнавайки, че от тяхната работа зависи образът на България в света. Много от публикациите са без имената на техните автори, но трудът на хиляди служители на държавната статистика завинаги остава на страниците на статистическите издания през десетилетията.

В своето развитие държавната статистика измина сложен и труден път - от големите дървени сметала до съвременните компютри. Технологиите сега се променят непрекъснато, което драстично съкращава пътя на статистическата информация от респондентите до потребителите. Очевидно е, че през следващите години на 21-ви век с развитието на информационните технологии и биотехнологиите статистиката ще бъде изправена пред нови

сериозни предизвикателства и изисквания за бързина и достоверност на предоставяната информация. **Вече са налице условията, изискващи значимо и мащабно надграждане на статистическата теория и практика с използването на т.нар. Big Data.** Това е необратим световен процес, който е без аналог. От скоростта на адаптацията, с която ще се включи българската статистика в този процес, ще зависи и нейното бъдещо развитие и място в световния обмен на информация.

Известно е, че статистиката е мощен инструмент за опознаване и разбиране на света, в който живеем. Известно е също, че този инструмент създава информация, която наред със съществуването на други властови средства за управление и контрол ще бъде в основата за развитие на човешката цивилизация. Този инструмент трябва да се овладява и непрекъснато да се усъвършенства. Това означава много труд и желание за акумулиране на нови знания и умения.